

Ορθόδοξο ήθος και οικολογική ηθική (Κωνσταντίνος Τρ. Τσουράπας)

/ [Πεμπτουσία](#)



Όταν οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν την ύλη και όλη τη φύση ως δημιουργήμα προσωπικού Δημιουργού, μόνον τότε η χρήση της ύλης και της φύσης συνιστά όντως σχέση μαζί της και όχι κυριαρχία του ανθρώπου επί της φυσικής πραγματικότητας. Τότε μόνο θα καταστεί εφικτό να διατυπώσουμε λόγο για μία «οικολογική ηθική».

Ο σύγχρονος άνθρωπος επιδιώκει συνήθως την απόκτηση όλο και πιο αυξημένων καταναλωτικών αγαθών και μοχθεί για να καλύψει τις συνεχώς διευρυνόμενες απαιτήσεις του, τις οποίες μάλιστα, λανθασμένα τις περισσότερες φορές, ονομάζει ανάγκες του. Σε πλείστες των περιπτώσεων μάλιστα δεν φροντίζει να εξασφαλίσει τον χρόνο, για να αξιοποιήσει τις δυνατότητες των αγαθών που αποκτά.

Η ολοένα αυξανόμενη ζήτηση καταναλωτικών αγαθών αφορά και στα προϊόντα διατροφής, οδηγώντας αναπόφευκτα στην εντατικοποίηση της γεωργίας. Η ευκολία πρόσβασης σε διατροφικά προϊόντα για διευρυμένο ποσοστό της

κοινωνίας οδήγησε σε παραγωγικές διαδικασίες που όχι μόνο λειτουργούν ανταγωνιστικά με το περιβάλλον αλλά και το καταστρέφουν σε πλείστες περιπτώσεις.

Στη λογική της προστασίας του περιβάλλοντος προς άεναη όμως εξυπηρέτηση του ανθρώπου, τα τελευταία έτη εμφανίστηκε μία νέα αρχή, αυτή της αειφορίας. Οι αρχές της αειφορίας αποβλέπουν στην άεναη παραγωγή και παράλληλα στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, έτσι όπως ο άνθρωπος ορίζει και ανάλογα με τα όρια που ο ίδιος τοποθετεί.

Βιώνοντας ο πιστός το Ορθόδοξο ήθος, έρχεται αντιμέτωπος με τη δημιουργία διαφορετικών αναγκών και άλλης ιεράρχησης προτεραιοτήτων, απ' ό,τι αν απλά έχει οικολογική συνείδηση. Συνειδητά για τον άνθρωπο η φύση και ο κόσμος αποκτούν άλλο νόημα, μη χρηστικό. Το νόημα αυτό δίδεται μέσα από την ορθόδοξη εκκλησιαστική κοσμολογία.

Μέσα από τα πατερικά κείμενα συμπεραίνουμε πως, όταν οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν την ύλη και όλη τη φύση ως δημιούργημα προσωπικού Δημιουργού, μόνον τότε η χρήση της ύλης και της φύσης συνιστά όντως σχέση μαζί της και όχι κυριαρχία του ανθρώπου επί της φυσικής πραγματικότητας. Τότε μόνο θα καταστεί εφικτό να διατυπώσουμε λόγο για μία «οικολογική ηθική», η οποία δεν αντλεί τον κανονιστικό χαρακτήρα αυτής από συμβατικούς ορθολογικούς κωδικούς, αλλά από την ανάγκη του ανθρώπου να αγαπά και να αγαπάται στο πλαίσιο σχέσεως προσωπικής^[1].

Η χριστιανική πίστη μέσα από το ορθόδοξο ήθος ανέκαθεν προέβαλε την ασκητική χρήση του κόσμου, με τον άνθρωπο να εμφανίζεται ως διαχειριστής του περιβάλλοντος και όχι ως κατακτητής του. Με την ασκητική χρήση του κόσμου, η σχέση ανθρώπου και κτίσης αποκτά μία νέα διάσταση. Η χρήση του κόσμου με μέτρο και λελογισμένα αντικαθιστά τα καταναλωτικά πρότυπα της σύγχρονης κοινωνίας της πολιτισμένης Δύσης, χωρίς βέβαια σε ουδεμία περίπτωση να οδηγεί σε φυσιολατρία. Η ασκητική χρήση του κόσμου υπερβαίνει τη διατήρηση-διάσωση των αρχών της αειφορίας-οικολογίας με τις οποίες δεν διαφωνεί και στηρίζεται στη βαθύτατη συνειδητοποίηση της ιερότητας της φύσης. Μία τέτοια συνειδητοποίηση οδηγεί με τη σειρά της στο ότι η ασκητική χρήση του κόσμου συμβάλλει στην κατά Χριστόν μεταμόρφωση του σύγχρονου ανθρώπου.

Μέσα από τις μορφές της ορθόδοξης άσκησης αναπτύσσεται η ολιγάρκεια και η εγκράτεια, αρχές βέβαια που εμφανίζονται και στην αειφορία. Ωστόσο, εκφραζόμενες μέσα από το ορθόδοξο ήθος, συνδέονται με τον απαραίτητο πνευματικό αγώνα. Υπό το πρίσμα αυτό, ο άνθρωπος είναι ο Ιερέας της

Δημιουργίας, μιας Δημιουργίας βέβαια που από τη φύση της είναι ιερή. Η αποκατάσταση της σχέσης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον συμβάλλει θετικά στην προσπάθεια κάθε πιστού να εντοπίσει εν Χριστώ την αρμονική και δυναμική σχέση με τον Θεό. Με άλλους λόγους: «Η αποκατάσταση της αξίας του Αδάμ εν τω νέω Αδάμ, είναι μια αποκατάσταση του παραδείσου». Η επιθυμητή όμως αποκατάσταση σχέσεων εκκινεί από τη μετάνοια. Από την αλλαγή δηλαδή στον τρόπο σκέψης και τη συνειδητή αλλαγή στον τρόπο ζωής, σύμφωνα με τις διδαχές του ορθόδοξου ήθους. Αν όντως οργανώναμε τον βίο μας προσπαθώντας να μοιάσουμε τους Αγίους της Εκκλησίας μας, που έζησαν συμφιλωμένοι με το περιβάλλον και ακολουθούσαμε το ήθος του βίου τους, το «οικολογικό πρόβλημα» θα ήταν άγνωστο για την ανθρωπότητα.

Η νέα προοπτική στην οικολογική ηθική, έτσι όπως αναπτύχθηκε στην παρούσα εργασία, συνοψίζεται στη διαπίστωση-πρόταση πως οφείλουμε να ζήσουμε ασκητικά, για να αποκτήσουν προϋπόθεση ζωής όλοι. Η θέση αυτή ερμηνεύεται πως οφείλουμε να συγκροτήσουμε τις επιλογές μας συνειδητώς ασκητικά και όχι υπό όρους στέρησης εξαιτίας αδυναμίας. Για να φτάσουμε όμως σε αυτή τη συνειδητή επιλογή τρόπου ζωής και να ζήσουμε ασκητικά, είναι απαραίτητη η μετάνοια. Με την ελπίδα σε μόνιμη κλίμακα πως, αν αλλάξουμε ριζικά τρόπο αντιμετώπισης της κτίσης, το σωστό θα πολλαπλασιασθεί και σταδιακά θα αλλάξουν επί τα βελτίω και οι υπόλοιποι.

[1] Ζορμπάς, 1998, σ. 124.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ ολοκληρώνει σήμερα τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «Αρχή της Αειφορίας και Ορθόδοξο ήθος: Μία νέα προοπτική στην οικολογική ηθική», του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡ. ΤΣΟΥΡΑΠΑ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Χρήστο Τερέζη και αξιολογητές τους Νικόλαο Κόϊο και Βασίλειο Φανάρα.